Archeologienota met beperkte samenstelling – Fietspad en speelterrein aan de Bund te Ekeren

NOTA VAN DE DIENST ARCHEOLOGIE - STAD ANTWERPEN
Daan Celis
08 maart 2017

Inhoud

1 Verslag van de resultaten van het bureauonderzoek: beschrijvend gedeelte 3
1.1 Inleiding 3
1.2 Administratieve gegevens projectgebied.....3
1.3 Situering van het projectgebied op de topografische kaart en de CAI 4
1.5 Doelstellingen en methodiek van het bureauonderzoek.....6
1.6 Lokalisatie en beschrijving van de relevante ingrepen 6
2 Archeologisch bureauonderzoek; assessmentrapport.....7
2.1 Huidige bodemkundige context 7
2.2 Conclusie 8
3 Bibliografie.....8
4 Overzicht van figuren en bijlagen 9

STAD ANTWERPEN
Grote Markt 1 – 2000 Antwerpen
archeologie@stad.antwerpen.be – 03 338 22 70

1 Verslag van de resultaten van het bureauonderzoek: beschrijvend gedeelte

1.1 Inleiding

Deze archeologienota met beperkte samenstelling werd opgemaakt in het kader van de aanvraag tot een stedenbouwkundige vergunning voor de aanleg van een speelterrein en een fietspad aan de Bund te Ekeren.

Volgens het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, § 5.4.1, moet een bekrachtigde archeologienota toegevoegd worden bij de aanvraag van een stedenbouwkundige vergunning met ingreep in de bodem in volgende situaties:

1° aanvragen met betrekking tot percelen die gelegen zijn in een voorlopig of definitief beschermde archeologische site;

2° aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m^2 of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 300 m^2 of meer bedraagt en waarbij de betrokken percelen geheel of gedeeltelijk gelegen zijn in archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones;

3° aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1 000 m^2 of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3 000 m^2 of meer bedraagt en waarbij de percelen volledig gelegen zijn buiten archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones.

Het projectgebied is gelegen niet in een vastgestelde zone en beslaat een oppervlakte van 4 834 m^2. De bodemingeep zal in totaal een oppervlakte van 2 025 m^2 beslaan.

Voor deze ingreep, waarvoor een vergunning dient worden aangevraagd, is het opmaken van een archeologienota verplicht. In deze archeologienota (met beperkte samenstelling) worden de geplande werken besproken en hun invloed op eventuele aanwezige archeologie. De mogelijke invloed op de archeologie kan met één argument weerlegd worden, daarom wordt er een archeologienota met een beperkte samenstelling ingediend.

1.2 Administratieve gegevens projectgebied

Administratieve gegevens project	
Naam onderzoek	Archeologienota met beperkte samenstelling - Fietspad en speelterrein aan de Bund te Ekeren
Datum onderzoek	08/03/2017
Projectcode Onroerend Erfgoed Vlaanderen	2017 C 126
Erkende archeoloog	Daan Celis OE/ERK/Archeoloog/2015/00089
Auteur	Daan Celis
Relevante termen thesauri	Evaluerend onderzoek, bureauonderzoek, assessment

Administratieve gegevens projectgebied	
Provincie	Antwerpen
Gemeente	Ekeren
Straat	Bund

STAD ANTWERPEN
Grote Markt 1 – 2000 Antwerpen
archeologie@stad.antwerpen.be – 03 338 22 70

Lambertcoördinaten ('bounding box')	NO-hoek X: 154 397.160 Y: 219 542.136 ZW-hoek X: 153 886.466 Y: 219 588.779
Kadastrale gegevens	Antwerpen, district Ekeren, 35ste afdeling, sectie F, perceelsnummers 42C3, 39P, 35P3, 35X, 35V, 35W3, 34K2, 115C, 120C, 121C en openbaar domein (*Bijlage 1*)
Oppervlakte	4 834 m^2

1.3 Situering van het projectgebied op de topografische kaart en de CAI

Het projectgebied is gelegen parallel aan de goederenspoor A27 die in 2003 is aangelegd. Het tracé van het fietspad bevindt zich ten oosten van de Driehoekstraat en ten westen van de Noteschelp. Het huidige gebruik van deze zone is reeds een onverhard pad. Ten oosten van de speeltuin was deze in de berm van de spoorweg ca. 40 cm boven de voet van de berm aangelegd. De speeltuin in kwestie is ook reeds in deze zone ingepland en wordt op dezelfde locatie heraangelegd.

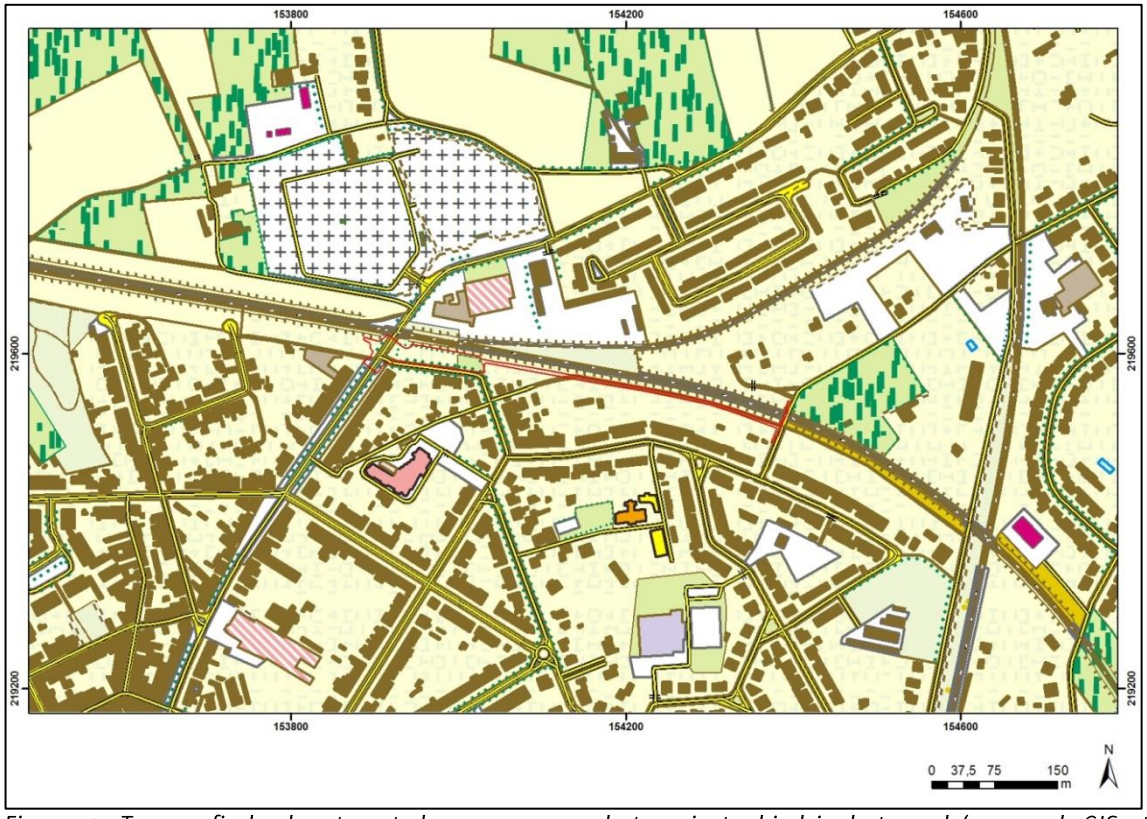

Figuur 1: Topografische kaart met de grenzen van het projectgebied in het rood (aanmaak GIS stad Antwerpen, 08/03/2017).

STAD ANTWERPEN
Grote Markt 1 – 2000 Antwerpen
archeologie@stad.antwerpen.be – 03 338 22 70

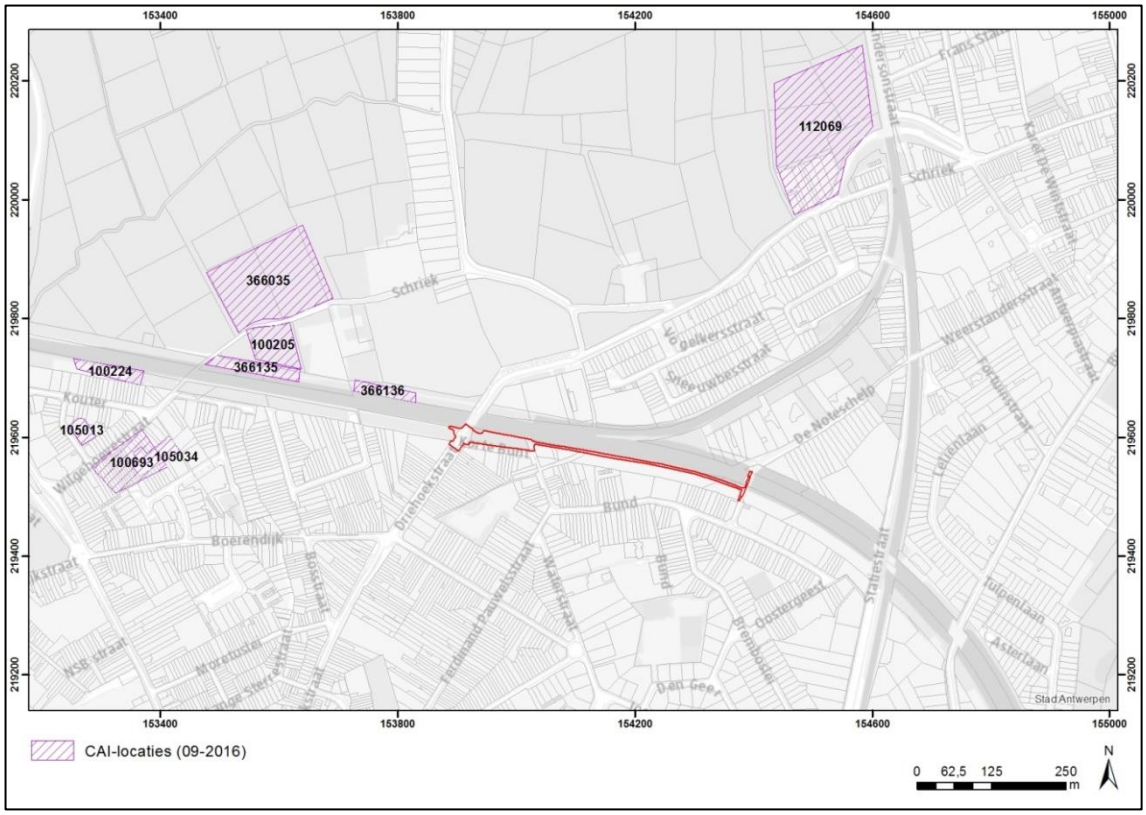

Figuur 2: Kaart uit de Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het projectgebied in rood en de aangetroffen CAI-locaties in het blauw (Bron: geo.onroerenderfgoed.be, aanmaak 08/03/2017).

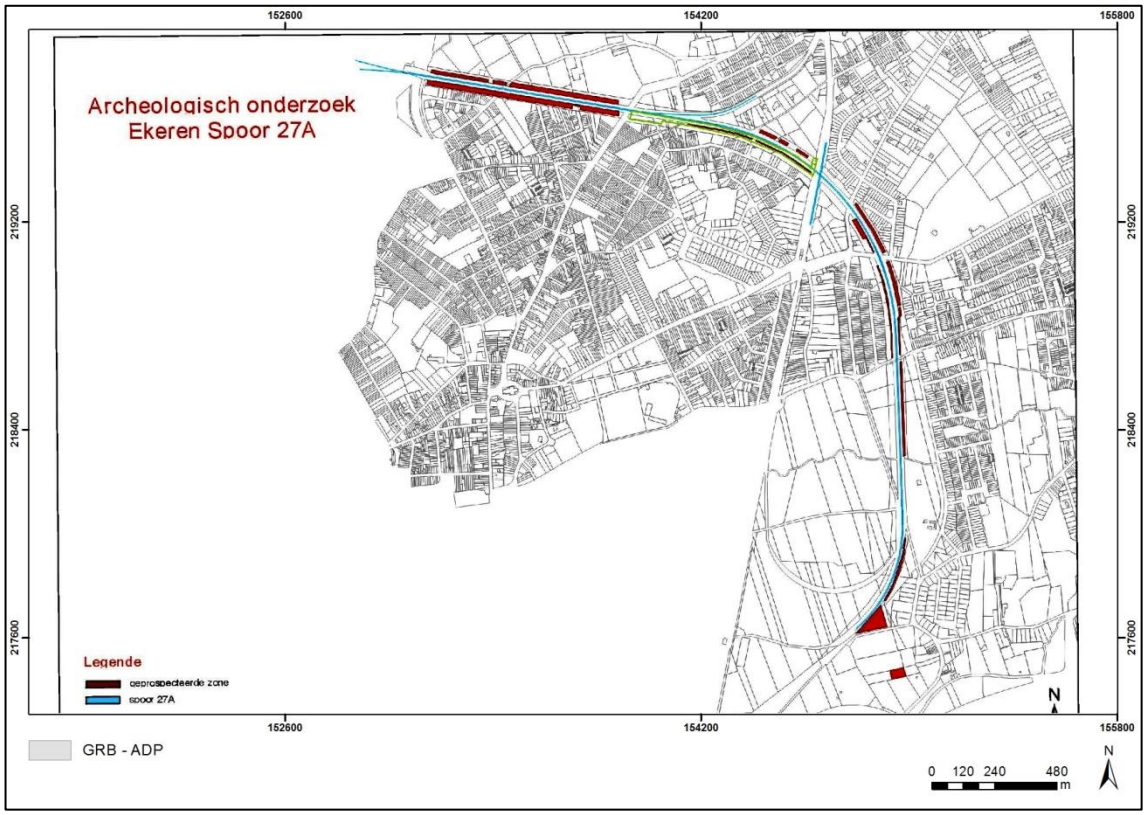

Figuur 3: Kaart uit de GRB met overlap van de geprospecteerde zones (rood) bij de aanleg van HSL (blauw) en het projectgebied (rood) (Bron: stad Antwerpen, dienst archeologie, aanmaak 08/03/2017).

STAD ANTWERPEN
Grote Markt 1 – 2000 Antwerpen
archeologie@stad.antwerpen.be – 03 338 22 70

Het gebied is niet gelokaliseerd in een vastgestelde archeologische zone. Eerder onderzoek ten noorden en ten westen van het projectgebied toonde echter reeds aan dit gedeelte, ten zuiden van de loop Schriek, een archeologisch interessante zone (Centrale Archeologische Inventaris, *Fig. 2*) betreft. Tijdens de aanleg van het goederenspoor werd de gehele werkzone ten noorden en ten zuiden van het goederspoor geprospecteerd (*Fig. 3)* waarbij enkel de sites opgenomen in de CAI (*Fig. 2*) een positief resultaat opleverden, de overige zones waren negatief.[1] Hierbij kwamen sites uit de bronstijd (CAI 10025), ijzertijd (CAI 366136), Romeinse tijd (CAI 100224) en de laatmiddeleeuwse periode (CAI 366135) aan het licht. Ten zuiden van de spoorlijn werd er eerder al een cluster aan Romeinse bewoning onderzocht (CAI 100693, CAI 105013 en CAI 105034). Ten noorden van de spoorlijn werd nog CAI 366035 geregistreerd. Het betreft een losse vondst van ijzertijdaardewerk. Meer dan 300 m ten noorden werd een site met mesolitische vondsten, waaronder spitsen en klingen (CAI 112069), onderzocht.

1.5 Doelstellingen en methodiek van het bureauonderzoek

Tijdens het bureauonderzoek worden alle geplande bodemingrepen (zie § 1.6) en hun invloed en impact op het bodemarchief besproken en geanalyseerd.

Door middel van één doorslaggevend argument met betrekking tot de bodemkundige ligging kan bepaald worden dat er hier geen archeologisch vervolgonderzoek of maatregelen noodzakelijk zijn. In dergelijke gevallen dienen de betrokken terreinen niet integraal onderzocht te worden. De landschappelijke ligging, de historiek en het archeologische kader kunnen in deze gevallen achterwege gelaten worden. Het volstaat dit ene argument, dat deze conclusie onderbouwt, uit te werken.[2]

Volgende onderzoeksvragen worden zo behandeld:

- Wat is de invloed van de geplande werken op de bodem (zie § 1.6)?
- Wat is de huidige bodemkundige situatie van het projectgebied (zie § 2.1)?

Om deze onderzoeksvragen te beantwoorden is o.m. volgende bron gebruikt:

- Geopunt Vlaanderen.

Een volledige opsomming van de gebruikte primaire, secundaire en niet-gepubliceerde bronnen, alsook gebruikte websites wordt weergegeven in § 3 Bibliografie.

1.6 Lokalisatie en beschrijving van de relevante ingrepen

Het projectgebied beslaat een oppervlakte van 4 834 m^2, de totale ingreep beslaat een oppervlakte van 2 025 m^2 (*Bijlage 3*).

De geplande ingreep voor de aanleg van een nieuw fietspad en een herinrichting van het buurtspeelplein is eerder beperkt. Het 3,12 m brede fietspad zal gefundeerd worden op een betonpuinpakket van 20 cm en dit over een lengte van ca. 500 m (1 530 m^2). De verharding is slechts 4 cm dik. Opgeteld zal er dus een verstoringsdiepte zijn van ca. 24 cm. Ten oosten van de speeltuin wordt deze aangelegd in 50 cm boven de voet van de berm.[3]

[1] Minsaer en Schryvers (2003), p. 4.
[2] Officiële communicatie Agentschap Onroerend Erfgoed, op 15/12/2016. Deze wijziging treedt in voegen vanaf 1 januari 2017.
[3] O'Kelly de Galway (2016) en opmeting van de bestaande toestand.

STAD ANTWERPEN
Grote Markt 1 – 2000 Antwerpen
archeologie@stad.antwerpen.be – 03 338 22 70

De speelzone zal ingericht worden met 2 verschillende speelzones (70 en 187 m^2) die tot op een diepte van 40 cm zullen worden uitgegraven om nadien te worden opgehoogd met valdemping in zand. Tussen beiden speelzones komt een boomstammenreeks van 3 bij 4 m (12 m^2), deze wordt tot 1 m ingegraven. Rondom beide speelzones komt een string van perkoenpaaltjes, ingeheid tot maximaal 1 m diep. Een wandelpad wordt langs de noordelijke zijde, parallel en slingerend aan de spoorweg, aangelegd. Het heeft een lengte van ca. 100 m en is 1,50 m breed (226 m^2). Op 15 cm breekpuin zal een pas van 15 cm dikke treinbiels gelegd worden. De diepte van het pas is dus 30 cm. Over het algemeen betreft het een nieuwe ingreep die versnipperd en zeer ondiep in de bodem van het projectgebied zal plaatsvinden.

Om de aansluiting met de straten Noteschelp en Driehoekstraat correct af te werken, worden het reeds bestaande wegdek en fietspad heraangelegd in hetzelfde gabarit. Voor de aansluiting met de Noteschelp is dit een zone van 127 m^2. Voor de aansluiting met de Driehoekstraat betreft dit een zone van 180 m^2.

2 Archeologisch bureauonderzoek; assessmentrapport

2.1 Huidige bodemkundige context

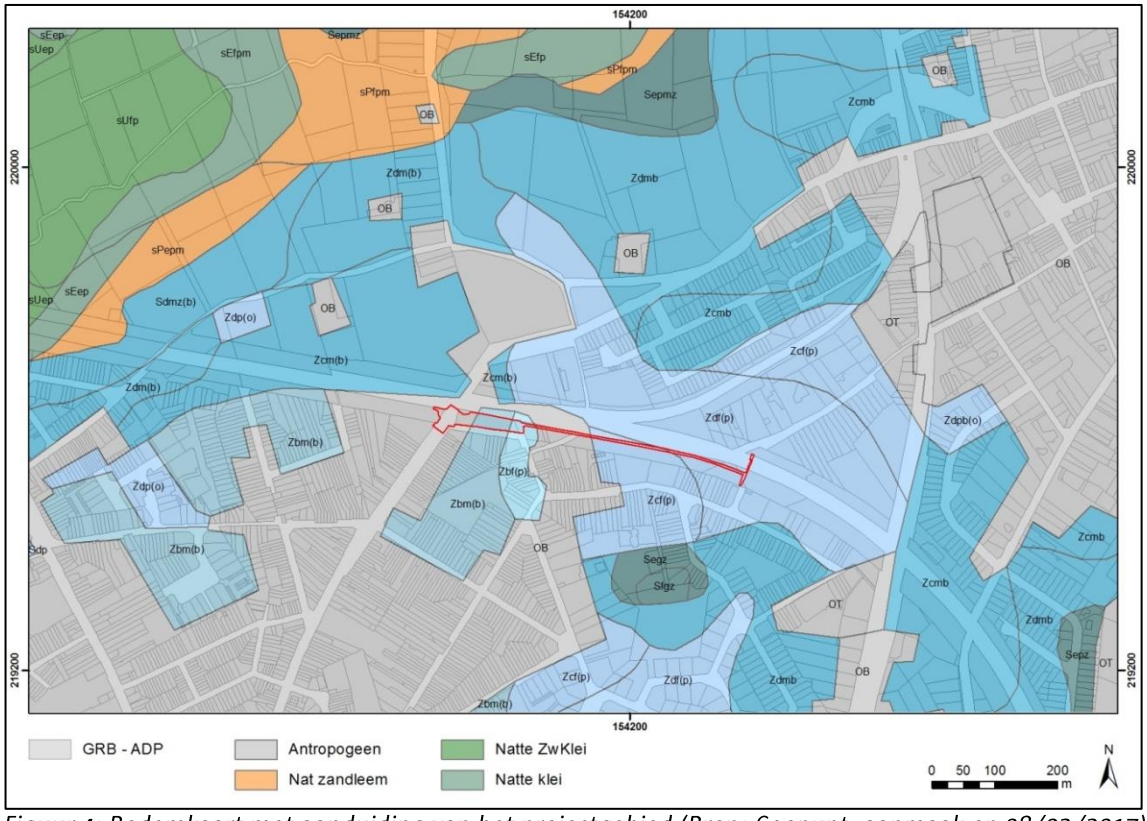

Figuur 4: Bodemkaart met aanduiding van het projectgebied (Bron: Geopunt, aanmaak op 08/03/2017).

Het projectgebied is bodemkundig gesitueerd in 5 verschillende bodemseries[4]. Het westen en het gedeelte achter de speeltuin is gekarteerd als een OB-bodem, wat zoveel wil zeggen als een antropogeen bebouwde bodem. Het gedeelte van de speeltuin is verdeeld in de series Zbm(b)

[4] Van Ranst en Sys (2000) en Snacken en De Coninck (1964).

STAD ANTWERPEN
Grote Markt 1 – 2000 Antwerpen
archeologie@stad.antwerpen.be – 03 338 22 70

en Zbf(p), dit zijn droge zandgronden met een diepe bruinachtige (b) antropogene A-horizont (plaggendek) tot zeer droge zandgronden met weinig duidelijke humus en/ of ijzer-B-horizont. Onder een dergelijk plaggendek zijn de eventuele sporen meestal goed bewaard[5]. Deze horizont is meestal meer dan 60 cm dik. Het fietspad bevindt zich in bodemseries Zcf(p) en Zdf(p), matig droge tot matig natte zandgronden met diepe weinig duidelijke humus en/ of ijzer-B-horizont. De bouwvoor is hier gemiddeld 30 cm dik. Bij het onderzoek aan de sites die werden aangetroffen bij de aanleg van de HSL, werd het archeologisch vlak aangetroffen op ca. 75 cm onder het maaiveld.

2.2 Conclusie

Voor de vergunningaanvraag van geplande werken in het onderzoeksgebied is, conform de geldende regelgeving, een archeologienota opgesteld. Na analyse van de geplande bodemingrepen werd een archeologienota met beperkte samenstelling opgemaakt, waarin door middel van één doorslaggevend argument, nl. het bodemkundige aspect, aangetoond wordt dat geen verder onderzoek nodig is. De bodemingrepen zijn immers van die aard dat ze de potentieel aanwezige archeologische waarden niet bedreigen.

Het fietspad wordt over de gehele lengte tot op een diepte van ca. 25 cm diep gefundeerd. In de speeltuinzone raakt deze niet aan de eventuele archeologische waarden die aanwezig kunnen zijn onder het plaggendek. Het verdere verloop van het fietspad, parallel aan de spoorweg, situeert zich 40 cm boven de voet van de berm en bijgevolg in opgehoogd gebied. De twee speelzones worden tot een diepte van 40 cm ingegraven en overschrijdt bijgevolg niet de waarde van het 60 cm dikke plaggendek. Een zelfde conclusie kan getrokken worden uit de fundering van het 30 cm dikke voetpad. Enkel de zone voor de boomstammen van 3 bij 4 m wordt mogelijk diep genoeg ingegraven. De beperkte ingreep laat echter geen relevante registratie toe die tot kenniswinst kan leiden. De geplande ingrepen voor de heraanleg van de aansluiting met de straten bevindt zich in bestaand gabarit.

Hierboven wordt geconcludeerd dat de doelstellingen van het bureauonderzoek zijn bereikt en er een Programma van Maatregelen kan opgesteld worden.

3 Bibliografie

Secundaire bronnen

Cryns J., Cruz F., Laloo P. en Noens G. (2016), Kapellen – Ekeren Fietsostrade. Archeologienota, deel 2: verslag van resultaten (Gate-rapport), Gent.

Minsaer K. en Schryvers A. (2003), Ekeren opgespoord, archeologisch onderzoek bij de uitbreiding van goederspoor 27A (stad Antwerpen, Ontwikkelingsbedrijf, Archeologie), Antwerpen.

Snacken F. en De Coninck F. (1964), Bodemkaart van België, verklarende tekst bij kaartblad Ekeren 15W, Brussel.

Van Ranst E. en Sys C. (2000), Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000), Gent.

[5] Cryns et al (2016), p. 15.

STAD ANTWERPEN

Grote Markt 1 – 2000 Antwerpen
archeologie@stad.antwerpen.be – 03 338 22 70

(https://www.milieuinfo.be/dms/d/d/workspace/SpacesStore/417aadac-822a-4401-965e-ea9a4119f0a6/eenduidige%20legende_bodemkaart.pdf).

Niet-gepubliceerde bronnen

GIS ArcMap 10.2.1 (2017), stad Antwerpen.

Paule O'Kelly de Galway (2016), *Bund. Fietspad en parkspeeltuin, projectdefinitie en concept*, 2016 Antwerpen.

Websites

Agentschap Informatie Vlaanderen 2016. Geopunt Vlaanderen. Opgehaald van http://www.geopunt.be/ op 08/03/2017.

Centrale Archeologische Inventaris. Opgehaald van http://cai.onroerenderfgoed.be/ op 08/03/2017.

Geoportaal Onroerend Erfgoed. Opgehaald van https://geo.onroerenderfgoed.be/ op 08/03/2017.

4 Overzicht van figuren en bijlagen

Figurenlijst

Figuur 1: Topografische kaart met de grenzen van het projectgebied in het rood (aanmaak GIS stad Antwerpen, 08/03/2017). 4
Figuur 2: Kaart uit de Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het projectgebied in rood en de aangetroffen CAI-locaties in het blauw (Bron: geo.onroerenderfgoed.be, aanmaak 08/03/2017). 6
Figuur 3: Kaart uit de GRB met overlap van de geprospecteerde zones (rood) bij de aanleg van HSL (blauw) en het projectgebied (rood) (Bron: stad Antwerpen, dienst archeologie, aanmaak 08/03/2017). 6
Figuur 4: Bodemkaart met aanduiding van het projectgebied (Bron: Geopunt, aanmaak op 08/03/2017). 7

Bijlagen

Bijlage 1: Situering projectgebied op kadasterplan
Bijlage 2: Plannen en doorsnedes van de bestaande en toekomstige toestand
Bijlage 3: Privacy-fiche

STAD ANTWERPEN
Grote Markt 1 – 2000 Antwerpen
archeologie@stad.antwerpen.be – 03 338 22 70

154200
154200
GRB - ADP
0 15 30 60
m
N

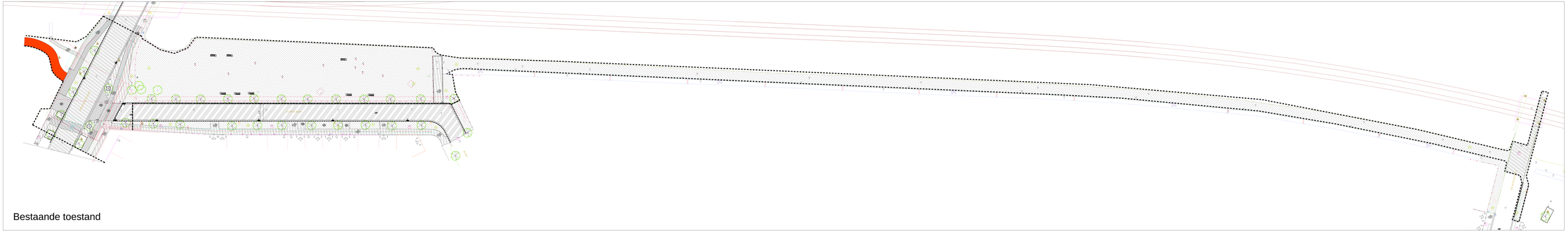

Bestaande toestand

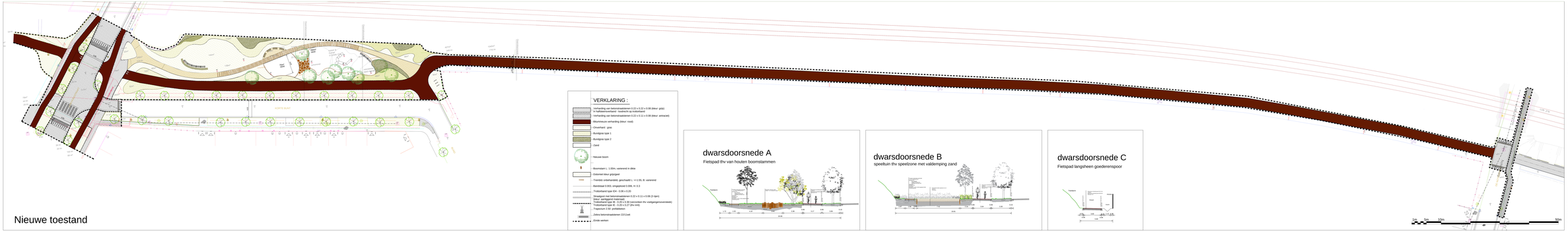

Nieuwe toestand

VERKLARING bestaande toestand :

- Verharding van betonsteen 0.30 x 0.30 x 0.06 (kleur: grijs)
- Verharding van betonsteen 0.30 x 0.30 x 0.06 (kleur: rood)
- Verharding van betonsteenelement 0.22 x 0.22 x 0.08 (kleur: grijs)
- Verharding van betonsteenelement 0.22 x 0.22 x 0.08 (kleur: rood)
- Verharding van betonsteenelement 0.22 x 0.11 x 0.08 (kleur: grijs)
- Verharding van betonsteenelement 0.22 x 0.11 x 0.08 (kleur: rood)
- Verharding beton (kleur: rood)
- Verharding van beton
- Bloemrijke verharding (kleur: zwart)
- Gras
- Trottoirband type IO4 - 0.06 x 0.20
- Trottoirband type IA - 0.15 x 0.35
- Einde werken
- Straatgoot met halve betonsteen 0.30 x 0.15 x 0.07 (2 rijen)
- Straatgoot met beton 0.50 x 0.10 type II A2
- ZEBRA - geleidelijn / geschilderd
- Bestaande straatlicht
- Bestaande inspectieput
- Bestaande boom
- Te rooien boom
- Houten paaltje

VERKLARING :

- Verharding van betonsteenelement 0.22 x 0.22 x 0.08 (kleur: grijs)
- Verharding van betonsteen 0.30 x 0.30 x 0.06 (kleur: grijs)
- Verharding van betonsteenelement 0.15 x 0.1 x 0.08 (kleur: antraciet)
- Bloemrijke verharding (kleur: rood)
- Chromhard - gras
- Bomgitje type 1
- Bomgitje type 2
- Zand
- *Nieuwe boom
- -Boomstam L: 1.00m, varierend in diktе
- -Dobmet kleur grijs/geel
- -Kroon: Treeltitz volkenkleidig, geschaald(L: +/-1.55, B: variereng
- -Aanbtaat 0.003, omgeknikt 0.006, H: 0.3
- Trottoirband type IO4 - 0.06 x 0.20
- Straatgoot met betonsteenelement 0.22 x 0.11 x 0.08 (3 rijen)
- Trottoirband type IA - 0.15 x 0.35
- Trottoirband type IB - 0.20 x 0.30 (verzetten thv voetgangersoversteek)
- Trottoirband type IB - 0.20 x 0.27 (thv rmb)
- Trapsteun 2.50 (prefabbeton)
- Zebra betonsteenelement 10/15wit
- Einde werken

dwarsdoorsnede A

Fietspad thv van houten boomstammen

dwarsdoorsnede B

speeltuin thv speelzone met valdemping zand

dwarsdoorsnede C

Fietspad langsheen goederenspoor

Wijziging	Datum	Aard wijziging
1	01/10/2019	Opdeelmeer voorontwerp

SYNC INFRASTRUCTUUR bvba

Stadsontwikkeling

Dienst

Bestek

Openbaar domein

Voorontwerp

Verordeningswerken, fietspad goederenspoor, herinrichten sportveld

Bestaande en nieuwe toestand
Grondplan - dwarsprofielen

Bestekcnummer		Wijziging 1	01/10/2019
SWOL/19/007		voorontwerp	
Plannummer		Bestekcoördinator	Paulo D'Hulst
3.0		Ontwerp	Machteld Raes
Schaal		Ontwerper	Arvind Peeters
1/250 - 1/100			
Bestandsnaam		Tekenaar	Tekenaar
2019/1001_08152_Bund_Parks_spiel			